

LES REVOLUCIONS MIG SEGLE DESPRÉS DEL MAIG

Ramon Alcoberro

“Revolució” vol dir encara alguna cosa, mig segle després del 68? O s’ha convertit definitivament en una d’aquelles paraules que toca reverenciar d’en tant en tant per donar-se un aire de progressista a l’antiga; però que tan sols designen un anacronisme o una anomalia històrica? De la mateixa manera que, d’en tant en tant, es posen de moda medicaments i/o aliments miraculosos per evitar les malalties o l’envelliment (l’últim és la curcumina), també hi ha paraules màgiques en filosofia política. Una d’aquestes és “revolució”. Vist de prop, el balanç dels darrers intents revolucionaris al món és desolador. Maig del 68 fa pinta de museu i Daniel Cohn-Bendit, malgrat ell mateix, és una icona del passat.

Les últimes revolucions, cronològicament parlant, les primaveres àrabs del 2011, semblava que havien de donar un impuls transformador a la riba sud de la Mediterrània (Tunísia, Egipte, Líbia) i han acabat en un trist hivern islamista o en una tornada endarrere en tota regla. Les penúltimes (les revolucions anticomunistes sorgides del 1989) tampoc han aportat gaire res de bo, vista l’evolució conservadora i patrioter que s’ha produït a països com Txèquia, Polònia o Hongria, que han fet el pas del sistema soviètic a l’ultraliberalisme o a l’ultraconservadorisme. Pel que fa a revolucions llatinoamericanes tan mitificades aquí (Cuba, Nicaragua o ara Veneçuela), sembla que el balanç no pot ser més magre. A tot arreu les revolucions van a menys; com en general van també de mal borràs les filosofies polítiques que s’oposen a la globalització, malgrat la bondadosa ingenuïtat de molts dels seus partidaris. Fins i tot s’està produint la paradoxa que, amb la globalització, són les contrarevolucions (el feixisme, el franquisme, Vichy, el terrorisme de l’OAS durant la guerra d’Algèria, les dictadures militars sud-americanes), el que interessa cada cop més els analistes polítics. Vivim temps de por (a la tecnologia, a l’atur, a la precarietat laboral, a una vellesa sense pensions...), més que no moments de transformació social optimista.

És urgent reflexionar sobre si el concepte de revolució que era vigent al segle passat té, ara com ara, algun sentit. La tecnologia i Internet, els fluxos migratoris de Sud a Nord, la crisi del model de família i la decadència de les religions tradicionals, o el nou paper del gènere, es poden descriure de ben segur com a “revolucions”, en la mesura que han produït canvis radicals, profunds i irreversibles en els sistemes simbòlics i en les mentalitats. Però una revolució, en sentit clàssic, era una altra cosa: volia dir un canvi radical en els fonaments econòmics i polítics de la societat. Vist així, no només no hi ha hagut revolucions als darrers anys, sinó que els antics països suposadament comunistes (especialment Xina) han tornat a un (neo)liberalisme més propi de les novel·les de Dickens.

En el cinquanta anys posteriors al maig del 68 hem tingut nombrosos exemples de revolucions culturals; la família i la religió tradicionals han fet crisi, però no sembla que els canvis de mentalitat hagin tingut cap especial traducció en termes de poder econòmic. Més aviat, per contra, la riquesa està avui concentrada en moltes menys mans que fa cinquanta o cent anys. Si hem de creure un informe recent de la ONG Oxfam, l’1 per cent de la població mundial, les

grans fortunes del planeta, acumulà en 2017 el 82% de la riquesa total. Una situació així no es donava ni en temps de Marx.

Per dir-ho en termes dels clàssics; Gramsci ha guanyat i Lenin ha perdut. El pensador italià creia que una revolució només s'aconseguia transformant les mentalitats, construint fronts amplis de malcontents amb la situació actual i, en definitiva, lluitant per "canviar la vida". Canviar la vida i el quotidià era, convé recordar-ho, l'alternativa que va proposar el poeta Rimbaud (1854-1891) a la tesi de la "transformació del món", pròpia de Marx i de l'economicisme socialista. El canvi de vida no pot ser substituït per un simulacre. Es produeix, o no. O s'experimenta en primera persona, o no té lloc. Però els canvis de societat que es redueixen a l'economia, com s'ha pogut veure des de la Revolució Soviètica, consisteixen habitualment en uns grans simulacres, més o menys sagnants, on es canvia d'explotador sense abolir l'explotació mateixa. El món de l'economia no és fàcil de revolucionar i més aviat es torna cada cop més ofegador. Els surrealistes, amb Breton al capdavant, van pretendre la fusió de Rimbaud i Marx, però l'intent es va revelar impossible. La vida econòmica, ai las!, té ben poca poesia.

O es produeix un canvi personal en el nivell de les mentalitats (i Maig del 68 va triomfar especialment en l'àmbit de la família i en el de la sexualitat), o no té gaire sentit pretendre transformar les estructures econòmiques i socials, finalment abstractes i inabastables al comú dels mortals. La vella classe obrera industrial s'està desfent sota la pressió de les noves tecnologies, que precaritzen el treball d'una manera brutal. Les velles figures de màrtirs revolucionaris, tipus Rosa Luxemburg o Salvador Seguí, pertanyen al panteó de la història; i el suposats partits d'avantguarda leninista, els dels "revolucionaris professionals" leninistes, tal com es definien en el *Què fer?* (1902), provoquen com a molt un somriure compassiu. La revolució soviètica, la revolució xinesa i la revolució cubana van acabar produint molta més misèria de la que volien suprimir. El suposat partit de la victòria, sovietitzat, centralitzat i dogmatitzat, va acabar produint tan sols noves formes d'opressió. Els fets són així. La ingenuïtat revolucionària ha matat tant o més que la reacció política.

La tecnologia i no la política (i encara menys els partits o els sindicats) és allò que està canviant el món d'arrel a partir de l'explosió de les xarxes en els primer anys d'aquest segle. Aconseguit un cert nivell de benestar i confort, la revolució va deixar de considerar-se necessària per les mateixes classes populars que s'hi havia adherit esperançades a finals del segle XIX i fins la primera meitat del segle XX. Fins i tot la "revolució sexual", que semblava la forma més duradora de l'herència de 68, ha vingut molt a menys després dels anys de la SIDA i del neoliberalisme. Deia Baudelaire que "aquesta vida és com un hospital on tothom està desitjant canviar de llit", però on finalment no podem obviar que la malaltia i el llit són dues coses que no tenen res a veure. Malalties socials n'hi ha ara tantes com se'n vulguin, però no sembla que les revolucions (els canvis de llit) puguin guarir-les. Hi haurà revolucions en el futur? Sembla obvi que n'hi haurà mentre hi hagi injustícies i malestar. En aquest sentit, la revolució és una condició de la mateixa vida. El que és dubtós és que es tracti de revolucions amb una forta base econòmica. Després del 68 el lloc de la revolució ha estat cada vegada més la vida quotidiana i no la política. Ep; diria jo...